Adopcja

Kategorie: Zjawiska

Po deportacji we wrześniu 1942 r. (vide Szpera) w getcie pozostało wiele osamotnionych dzieci, często nastoletnich. Były to dzieci ukryte przed wysiedleniem, których rodzice zostali niestety wówczas zabrani bądź też nastolatkowie nieobjęcie deportacją, często osieroceni już wcześniej. 19 września 1942 r. w Domu Kultury Rumkowski wygłosił przemówienie, w którym zaapelował do rodzin o przygarnięcie osieroconych dzieci, a zachętą do podejmowania tej decyzji miały stać się dodatkowe, talony na żywność (vide Talon). Szacowano wówczas, że liczba osieroconych dzieci sięgała 1500 osób. W opracowaniu dotyczącym funkcjonowania szkolnictwa w getcie Eliasz Tabaksblat (vide) wspomniał, że za wprowadzeniem takiego rozwiązania stała chęć unikania skupienia w jednym miejscu dzieci i młodzieży, aby nie powtórzyły się bolesne doświadczenia z okresu szpery i brutalnej likwidacji kolonii dziecięcych na Marysinie (vide Kolonie dla dzieci) i domów dziecka.

Do przeprowadzenia adopcji i nadzoru nad dziećmi powołano Komisję Opieki nad Dziećmi (Auschuss für Kinderfursorge) (vide), która od początku 1943 r. nosiła nazwę Komisji Opieki nad Młodocianymi (vide) (Fürsorgeauschuss für Jugendliche). W skład Komisji weszli: Stanis?aw Jakobson (vide) jako przewodniczący, Henryk Neftalin (vide), Renia Wo?kówna (vide) oraz z Wydzia?u Szkolnego (vide) Eliasz Tabaksblat i Moj?esz Karo (vide). Pierwszym krokiem w ścieżce adopcyjnej było wystąpienie rodziny z wnioskiem o chęć przyjęcia dziecka do rodziny. Z dokumentów wynika, że już na tym etapie widoczne było zaangażowanie Komisji, która badała sytuację dziecka i rodziny adoptującej pod kątem zamożności, zdrowia i pozycji, przeprowadzała m.in. wywiad wśród sąsiadów. Między złożeniem wniosku a podjęciem decyzji i wydaniem dekretu adopcyjnego upływało od kilku do kilkunastu dni. Adoptowane dziecko oficjalnie było zameldowane w mieszkaniu nowej rodziny. Dzieci były zaopatrywane w podstawowe wyposażenie, a więc łóżko, pościel, bieliznę pościelową i osobistą, odzież i obuwie. Komisja wypłacała z funduszy gminnych po 10-15 marek miesięcznie na

utrzymanie dziecka i zwracała koszty leczenia. W wyjątkowych sytuacjach starano się o przydział większego bądź samodzielnego mieszkania dla rodziny (być może był to jeden z powodów podejmowania decyzji o adopcji). Dokumenty związane z adopcją oraz opisywane na specjalnych formularzach wyniki kontroli gromadzono osobno dla każdego dziecka w kopertach.
„Dekretowane" dzieci otrzymywały od Mordechaja Chaima Rumkowskiego dodatkowe przydziały żywności na święta (np. na święto Pesach w kwietniu 1943 r.) oraz przydzielano im w pierwszej kolejności ubrania i buty, które odbierano na podstawie dekretu adopcyjnego. W czerwcu 1943 r. utworzono specjalny Punkt Odzieży dla Młodocianych, natomiast jesienią 1943 r.:

„Prezes oddał do dyspozycji adoptowanej młodzieży 2 000 par butów (używanych), 2 000 płaszczy, 500 czapek, 2 000 trepków i 500 par zimowych kapci domowych. Wszystkie bez wyjątku dzieci otrzymają na zimę ubrania, bieliznę i szaliki"[1].

Najczęściej adopcje odbywały się w ramach bliższej i dalszej rodziny. Osierocona Rywka Lipszyc (vide) wraz z siostrą zostały przygarnięte przez ciotkę. Po jej śmierci opieka przypadła najstarszej kuzynce. Dzięki formalnej adopcji nastolatki zostały objęte patronatem Komisji. Częstym zjawiskiem stały się również adopcje wśród urzędników wysokiego szczebla, najchętniej nastolatków. Wynikało to z przyjętej zasady, że dziecko „dekretowe", jak określano w getcie, otrzymywało taki sam przydział, jak rodzina adoptująca, a więc w przypadku urzędników – przydziały bajrackie (vide Bajrat). Nastolatkowie nie zawsze mieszkali z rodzinami adoptującymi, choć rodzina pobierała dodatkowe przydziały żywności.
Decyzję o adopcji podejmowano również w poczuciu odpowiedzialności za dzieci znajomych, tak jak w przypadku Bajli Gelbart, która, jak wynika z opisu kontrolera, należała do rodziny chasydzkiej i wystąpiła o opiekę nad dwójką dzieci wysiedlonego w czasie szpery rabina Mojżesza Weissa (vide Kolegium Rabinackie). W okresie od 22 września (pierwsze wnioski o adopcję) do grudnia 1942 r. za jej pośrednictwem dom znalazło 720 sierot. W zestawieniu przygotowanym przez Komisję Opieki nad Młodocianymi podana jest liczna 1149 dekretowanych do rodzin, w tym 540 chłopców i 609 dziewcząt. Pod opieką Komisji pozostawało ponadto 603 młodocianych, którzy się usamodzielnili bądź mieszkali w bursach (vide).

Rumkowski zaadoptował wówczas co najmniej dwóch chłopców – Maksa Krążka (1926-?) i Stanisława Steina (1929-1944). W styczniu 1944 r. w Kronice opisano uroczystość bar micwy Stanisława, na którą zaproszono około 50 gości. Stanisława wspominał w Eddi (Icchok) Klein (1927-2020), adoptowany przez Dorę Fuchs. Chłopcy mieszkali w sąsiadujących mieszkaniach przy ul. Łagiewnickiej 63a i mieli wspólnie organizowane prywatne lekcje.
Zachował się list kierowany do Komisji Opieki nad Dziećmi, najprawdopodobniej napisany przez osobę z nią związaną z 20 września 1042 r., wyrażający obawy co do słuszności apelu Rumkowskiego do rodzin o zaopiekowanie się osamotnionymi dziećmi.

„Należy zastanowić się, czy ten sposób rozwiązania sprawy będzie właściwym wobec istniejących w getcie warunków i nowej struktury rodzinnej. Przyglądając się stosunkom rodzinnym, po długich obserwacjach i indagacjach stwierdziłem, że pojęcie „rodzina” w tym sensie, w jakim wyobraża je Pan Prezes, już dawno znikło. Na ma w getcie „rodzin” w pojęciu przedwojennym, istnieją tylko mniejsze czy większe „kolektywy rodzinne”[2].

Ewa Wiatr

Przypisy

1. Kronika, t. 3, s. 502-503, 30.09.1943.
2. APŁ 278/1626, s. 31.

Źródła

APŁ 278/1626, s. 31, 43.

Kronika, t. 2, s. 492, 20.09.1942 r.; t. 2, s. 648-649, 7.12.1942; t. 3, s. 176, 23.04.1943; t. 3, s. 324-325, 7.07.1943; t. 3, s. 502-503, 30.09.1943; t. 3, s. 597, 11.11.1943; t. 4, s. 1-2, 1.01.1944; t. 4, s. 227, s. 3.04.1943; t. 4, s. 232-233, 6.04.1944; t. 4, s. 324, 25.05.1944.

E. Klein, Inside the Walls, Toronto: Azrieli Series of Holocaust Survivors Memoirs 2016, s. 15-17.

Tagi

administracja żydowska dzieci młodzież opieka społeczna życie rodzinne

Data aktualizacji: 07-11-2026

Data dodania: 15-09-2025